

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Eddig és ne tovább.

A nagy cséplő derekasan elvégezte feladatát, a belmissiói aratók kévét az argumentumok mesteri szerkezetében lejárta, kezünkbe adja a tiszta búzát; a konkolyt, a vadrepczét, a bábafoogat kihullatta, s talán kevés zsákot töltött is meg, azokból kerül ki evangéliomi egyházunk egészséges tápláléka; *az életnek kenyere.*

Ne vegye rossz néven Eröss Lajos tisztársam, hogy cikkje alapján őt a nagy cséplőhöz hasonlítom; de jobb hasonlatot hirtelenében nem találtam erélyes, sőt valóban nagy szabású föllépéséhez. Ugyancsak szükség volt reá!

A belmissiói aratók tulon-túl buzgalommal verejtékezték, serény munkájukban mindent a kévékbe kötöznék: a búzakalászok mellett akad biz azokban egy kevés konkoly, vadrepcze sőt a pópás egyház csengő-bongójára emlékeztető bábafoog is, melyeket pedig evangéliomi egyházunk érdekében nagyon helyes kiszortírozni.

Az írásra azonban nem az készlet, hogy több legyen a világon — mint mondani szokták — egy sántító hasonlattal; hanem, hogy végre valahára amaz erős fejhez méltó argumentumok és gondolatok nyomán félreérthetetlenül kiadjuk a jelszót a belmissió terén: *eddig és ne tovább.*

A belmissió alapelve legyen ez: *törekedjünk arra, hogy az evangéliomi igazságokban, melyeket anyaszentegyházunk tanrendszere olyan szépen felölel, lehetőleg mindenki megnyugvását találja; találja meg általuk azt a lelki békét, mely békesség Istennel, önmagával és a világgal s ennek alapján az istenfűség eleven érzése legyen minden gondolatának cselekedetének irányítása.*

Szerintem két út vezet erre: *buzgó könyörgeés és az evangéliomba elmélyedés.* Mindkettőnek leghathatósabb ápolója pedig a közistenitisztelek, az evangélizáció olyan központja ez, melynek

tekintélyét, nélkülözhetetlen voltát kétes értékű experimentumokkal nemcsak megtámadni, de még kétségessé tenni sem szabad; mert nem a széttagoaltságban, de az összpontosításban van itt az erő.

Az evangélisták által tartandó zsinagógákat egyházhatóságilag simpliciter be kell tiltani; mert azok által csak táplálékot adunk az alsóbb néposztálynál már is nagyon elterjedt azon álszeméremnek, hogy szegény ember nem mehet templomba; mert a vagyonosabbak ujdonat új dolmányukban kinézik őket onnan. Aztán a közegészségügy szempontjából lehet-e azt egyáltalában helyeselni, hogy egy alacsony, semmi esetre sem elég nagy szobában 20—30 ember összegyülekezvén, órahosszáig eméssze a levegőt? nem jobban üdülhet-e a munkában elfáradott test és lélek egyaránt az Úr templomában? hiszen még a genfi egyházban is, hol Kálvin és lelkész társai a legszélesebb körű evangélizációt fejtették ki, a gyülekezeti tagok aktív részvétele melletti bibliamagyarázatokat a templomban tartották. Az evangéliom tekintélye olyan nemű reparációra, tagadom, hogy egyáltalában reá szorult volna: e tekintetben egyedül a lelkipásztorok hithűsége, erős meggyőződést lehellő evangéliomi tanítása, feddhetetlen élete, keresetlen, de a legcsekélyebb alkalmat is megragadó, egyháztagokkal való személyes érintkezése s a hivatásuk magaslatára emelkedő presbiterek hasonnemű áldásos tevékenysége hathat jótékonyan közre.

A nazarénizmussal vagy baptizmussal való kokettirozás életerőt a kálvini egyházba nem fog önteni; megújulás a századok viharait kiállott alapon fejlődött szervezet keretein belől várható csupán.

Nem azért, hogy a múltat feszegessem, de helyénvalónak találom itt fölemlíteni, hogy a

70-es évek elején a protestáns egyelet minden egyéb csak nem protestáns reform-elvei zavarólag, sőt már már rombolólag hatottak az egyházi életre s alighogy ez egyik szélsőségből megszabadultunk, már a másikba essünk? Profán szólással élve: „*akinek nem inge ne vegye magára.*“

Tudom én magam jól, hogy az evangélisták és az általuk tartandó gyülekezések nem nazarénus vagy baptista proganda czéljából támogattnak; de miután „*forma dat esse rei*“ nagy kérdés: nem szülnek-e épen azok által kizsákmányolható zavart.

Nem elég gondolni merészet és nagyot, az eshetőségekkel is bölcs előrelátással számot kell vetni.

Az e téren túlzásnak csak egyetlen indokát értem: *el kell sajátítani az ellenség fegyverét.* Azonban úgy ne járjunk véle, mint az adoma szerint két cigány járt, mikor puskát talált: „*komé! nézzed csak milyen derék furulya, fogd a szádba, fujjad, én meg majd billegtetem.*“ Hogy a furulya milyen hangot adott, talán mondanom sem kell. Sapiienti pauca.

Az Úr házában történő sívár koncertezésről gondolkozhatunk-e másként, minthogy az ama csengő-bongó valami, mely azt a szappanbuborék örömet szerzi meg az egyházi élet kietlenségén kesergő lelkésznek, hogy íme r. kathólikusok és zsidók is feles számban lépték át az egyszerű küszöbököt. Olyanforma biz ez, mint az úrnapi körmenet: sok a bámulója, de üresen hagyja a lelkeket.

Meddig menjünk hát? Addig, mint Eröss Lajos is mondja. Az evangélizáció szempontjából még a halotti predikációt se kicsinyeljük, hanem épen mikor legjobban el van csüggedve, de kétségtelenül leginkább fogékony a lélek; akkor oltuk beléje az evangéliom nemes ágát. A bibliai helyek holt reczitálási vágya helyett a megösmert igazság erkölcsi szabadságára vezessük a lelkeket; ifjúsági és népkönyvtárak által igyekezzünk ily irányban hatni; a konfirmándusok, ismétlő iskolások vallásos oktatása hasonlóan igen szép mező, melyen áldásosan működhetünk; az olvasóköri felolvasásokra is kiterjeszthetjük figyelmünket, bár a kaszinózásnál, többet érnek a családi szűkebb körű összejövetelek, melyeken vallásos iratok olvasgatása és bizalmas beszélgetés által nemesebben szórakoznak s helyesebb irányban vezéreltetnek a lelkek. Nem lehet ott s nem is kell ott lennie mindenütt a lelkésznek; jó házi barát leend a protestáns sajtó s ennek termékeit kell minél inkább terjesztenie. Ezen felül minden alkalmat használjon föl, hogy a szeretet művének gyakor-

lására serkentse az egyház tagjait s e tekintetben is jó példával járjon elől; egy szóval arra törekedjék, hogy lehetőleg mindenek érezzék: miszerint ő valóban nemes hivatást teljesít s Krisztusnak hű vitéze.

Eddig és ne tovább! a mi ezen túl van s ami után futni látszanak némelyek, az már a betű léleknélküli holt kegyessége, mely mint minden szélsőség fejtelenségre vezet s anarchiában végződik.

A mit kívánatosnak tartok, azzal talán újat nem mondtam, de jó lélekkel ajánlhatom lelkész-társaim figyelmébe, mert probatum est.

Illyés Endre.

A hibás törvény-szövegezés.

E b. lapok 24. számában Dr. Kovács Sándor úr „Lelkészeválasztás meghívás útján“ című cikkében egyházi törvényeink IV. fejezete, főleg a 199. és 203. §§-oknak egymáshoz való viszonyukban, hibás szövegezésére hívja fel az érdeklődők figyelmét.

A hiba szerinte az, hogy a 199. és 203. §§-ok, ignorálva a zsinati jegyzőkönyv 226. számának szövegezését, a választásra jogosultaknak *két külön összehívását rendelik* el, a mi főleg nagyobb egyházakra végtelenül káros hatású lehet, ha csak „a hibás törvény szövegezés a judikaturában helyes magyarázatot nem nyer.“ — A helyes magyarázatot meg is kísérelt megoldani, midőn csupán a 203. §. említett összehívást tartja egyedül szükségesnek, mint a mely által minden szükséges kérdés megoldást nyer s a felesleges izgalom elkerültetik.

Tudjuk, hogy e cikknek egy concret eset adott alkalmat a megjelenésre és mert épen egy concret eset alkalmából magam is meghánytam-vetettem a törvények kifogásolt részét, szabad legyen véleményemet nekem is előadni.

Szerintem a törvény egyáltalában nem hibás szövegezésű, két külön összehívását a választóknak el nem rendelé, hanem rendelkezése azonos a Dr. Kovács Sándor úr által adott „minden oldalról megnyugtató magyarázattal;“ vagyis a törvény világos, hozzá magyarázatot nem kell a judikaturának fűznie. A mit állítok, azt a törvény szövege kétségtelenné teszi.

A törvények 198. §-a szerint: „Megüresedett (vagy ujonnan szervezett) rendes lelkészi állomások *meghívás* vagy — *pályázat* útján töltenek be.“ — A lelkészi állomások betöltésének két módja, bár alternatív van oda állítva, azért nem egyenrangú. Még ezen újabb törvények szerint is, a pályázat útján való választás szinte a szabály, a meghívás útján való választás a kivétel színezetét viseli magán. Azért aztán természetesen meg kellett határozni, hogy *mikor* tölthető be a lelkészi állomás meghívás útján: erre felel meg a 199. §. „Meghívás útján csak abban az esetben tölthető be a megüresedett lelkészi állomás, ha az illető jogosult választóknak legalább két harmada egy jelöltben állapodik meg.“ Ez a §. tehát egy *elvi kijelentése* annak, hogy mely esetben tölthető be meghívás útján a megüresült állomás, míg ellenben a következő 200—203. §§-ok azzal foglalkoznak, hogy *miként* tölthető be így meghívás útján az állomás; maga a 203. §. pedig, illetőleg ennek második bekezdése egyáltalán nem egyebet,

hanem csak a 199. §-ban megállapított elvi feltétel fenn, vagy fenn nem forgásának konstatálását rendeli el, s ha az fennforog, a lelkeszi állomás a 199. §. értelmében meghívás útján — igazi értelmében — pályázat elkerülésével, ellen esetben pályázat útján töltetik be.

Ezek szerint a 199. §. alapján egyáltalában nem lehet azt mondani, hogy ezen §-ban a választóknak egy, a 203. §-ban említett megkérdészet megelőző mozgósításáról olyan próba szavazásformáról volna szó. Ez határozottan ellenkeznék magának a 203. §-ban foglalt konstatálási methodusnak intencziójával és különös volna önmagában is, hogy a presbiterium által teendő jelentéshez (200. §.) már konstatálni kellene az összes jogosult választók kétharmadának egy személyben való megállapodását, ellenben mikor döntésre kerül a dolog, akkor már elegendő annak konstatálása, hogy a jelenlevő ellenzők többen vannak-e a jogosult választók egyharmadánál.

Hányszor kell tehát a választókat egybehívni egy sikerült s meghívás útján eszközölt választáshoz? Csupán egyszer és pedig a 203. §. alapján, mert a 199. szakasz épen nem az eljárást szabályozza, hanem az elvet mondja ki.

De igenis van még egy §; és inkább ez lehetne a punctum salivens, t. i. a 200-ik: „*Ha az egyház többsége meghívás útján kíván választani, erről a presbiterium . . . jelentést tesz az esperesnek*“. Az egyház többsége (megjegyzendő azonban, hogy ez a többség *nem a jogosult választók kétharmada*) konstatálására azonban nem szükséges a választók mozgósítása, hanem igenis kötelessége a presbiteriumnak, hogy erről a lehetőség határain belül, az izgalmak felszítása kerülésével, tudomást szerezzen és tekintettel hivatalos esküjére, az esperesnek a valóságnak megfelelő jelentést tegyen. A presbiterium nem köteles dokumentálni az esperes előtt előlegesen, jelentése kapcsában, hogy a választók kétharmada, vagy csak az egyház többsége is megállapodott-e egy személyben, illetőleg kíván-e meghívás útján választani. Az iniciatíva a presbiteriumból indul ki, minden előleges próba szavazás és egyházközségi választó gyűlés mellőzésével; de azért a presbiterium lelkiismeretén kívül, melyet hivatalos esküje köt senkinek felelősséggel nem tartozik a 200. §-ban említett jelentése valódiságáért, mert hiszen megtörténhetik, hogy jelentése idején még a kétharmad többség is meg volna állapítható valamely jelölt mellett, de a 202. §-ban említett választó gyűlésig annyira megváltozhatnak a választók hangulata, hogy a választó gyűlésen megjelent jogosultak között levő ellenzők nemcsak az összes jogosultak egyharmadánál vannak többen, hanem a gyűlésben is abszolút többséggel bírnak, — a minnek lehetőségét a törvény is (203. §.) megengedi.

A meghívás útján való lelkeszválasztás lefolyása tehát szerintem a törvény alapján a következő: A presbiterium jó lelkiismerettel meggyőződést szerez, hogy az egyház többsége kíván-e meghívás útján választani s ha úgy találta, hogy igen: megteszi ebbeli jelentését (200. §.). Erre az esperes a két tanácsbíróval a 201. §. értelmében eljárván, az elnökség, a kiküldöttek és az ideiglenes vagy esetleg rendes lelkesz, illetőleg egyházközségi elnökség és presbiterium a 202. §. értelmében végzi kötelességét. A 203. §-ban említett eljárás pedig egyszerű konstatálása annak, hogy a 199. §. elvi intézkedésének megfelelőleg lehetséges-e az illető gyülekezetben a meghívás útján való lelkeszválasztás, avagy a pályázathoz kell-e folyamodni.

Pokoly József.

A belmissió munkái.

(Válasz *Eröss Lajos* p.-ladányi lelkesz, s kedves barátomnak.)

A szíveket és elméket kormányzó isteni bölcsesség úgy akarta, hogy az én mindig legkedvesebb, s szeretett barátom, a kivel én — mint ő maga is mondja — mindig egyetérttem, jelenleg, némely fontos elvi kérdésekben, és ezeknek gyakorlati alkalmazásában velem ellentétbe kerüljön. Említeni is felesleges, hogy ezek az ellentétek személyes vonzalmainkat távolról sem illetik.

A „Debreczeni Prot. Lap“ 22 és 23-ik számaiban az én *Eröss Lajos* barátom egy igen terjedelmes, s elismerem, hogy az ő álláspontjáról igen alaposan érvelt és indokolt cikket írt „nyílt levél“ alakjában nt. dr. Szabó Aladár úrhoz. Az újabb belmissiói mozgalmak, törekvések, s azok vezetői munkásairól ír ő ezen cikkében. Főként dr. Szabó Aladárhoz szól, de cikkének végén, egy hasábon keresztül velem is és a nagyikindai egyház belmissiói munkáival is foglalkozik. Így tehát egészen indokolt azon törekvésem, hogy a felmerült nagyfontosságú kérdésekben én is nyilatkozzam és épen ezen Lap hasábjain nézeteimet én is előadom, s itteni munkálkodásom helyességét kifejtsem.

Hogy belmissióra szükség van; hogy a ref. egyház és különösen ennek papsága által eddig végzett munkásság, az eddig igénybe vett munka-eszközök nem juttatták el a hazai ref. egyházakat és ezeknek tagjait általában, sem belsőleg, sem pedig külsőleg arra az állapotra, vagy hogy úgy mondjam, arra a magasra, a hová már eljuttatni szívünk szerint mindnyájan szeretnők; hogy tehát az idők, és körülmények parancsolólag sürgetnek most már bennünket valami mást is cselekedni, mint eddig cselekedtünk; hogy fokozott és új irányu munkákhoz kell fognunk, ha megtartani akarjuk legalább is, a mi ránk bízott; mindezt maga az én cikkező barátom is belátja és vallja, mikor azt mondja: „Jövőre nézve alkotni fogunk református olvasóköroket, azokban gondoskodni fogunk igazi kálvinista irányu hasznos könyvek és iratok terjesztéséről, a nép vallásos erkölcsi érzékének kipallérozásáról . . . a holt hit istápolását nemcsak nem pártoljuk, de sőt annak ellenesegültünk.“

Ezekkel a szavakkal tökéletesen egyetértek én is, s azt hiszem dr. Szabó Aladár is. Az elvi egység tehát megvan köztünk és *Eröss* barátom között. Oly annyira egyetértünk, hogy ezek mellett szintén csodálkozva kereshetem, hogy *Eröss* barátom tollát mi vezethette a szóban forgó cikk irásánál, főként dr. Szabó Aladár, s részben az én eljárásomnak is megítélésében.

Hiszen amaz idézett szavakban mi más gondolat rejlik, mint az: a vezetésünkre bízott lelkek eddigelé nem kaptak annyi vallásos táplálékot, mely őket kielégíthetné; mely őket Istenben erősen bizókká, a Jézus Krisztus követésében kitartókká, a Szt. Lélek ujjá szülő erejének elfogadásában képesekké tenné; sőt be kell látnunk, hogy református népünk hittudata, hithűsége vajmi gyenge lábbon áll; látjuk, hogy a „*tudományak akármí szele által*“ megingattatnak, hogy haboznak, hogy kételkednek, nagyon sokszor el is buknak; hogy életök tisztátalan, áldozatkészségök vajmi csekély. Tény, hogy akármí ellenséges áramlat; akár a katholicizmus, akár a baptistás rajongás, akár a rationalista unitarizmus részéről megérinti népünket, mindig azon veszélylyel állunk szemben, hogy a mieink buknak el; elleneink pedig mindenik részen hódítanak. Nincs azon mit tagadni, hogy a mi egyházunk hívei a legkevésbé ragaszkodók hitünkhöz és egyházunkhoz, a magyarországi egyházak között. Ezt a jelenséget ugyan némelyek megdicsérhetik

azzal, hogy a mi népünk türelmes, és szabadelvű hit dolgában is, de ennek oka mégis a hitelenségben, meg a tudatlanságban van. A kettőben együtt. A pápista se sokat tud a maga vallásából, de a hitet bele gyürik, ha mindjárt vakhit lesz is az. Nekik mindegy, csak erős legyen. Nálunk, a mi az evangéliumi eszmék, a krisztusi elvek gazdag kincseit illeti, ezekből is keveset tanítunk az iskolában, a hit forrásaihoz épen nem igen vezetjük el a gyermeki szíveket, hanem a bibliának csak történeti részét adjuk szertelen nagy szárazsággal. Az ifjúsággal meg senki nem törődött soha. A meglett emberek a családosok eljártak ugyan templomba úgy a hogy, de eleven, élő személyes hitet, a Krisztus megismerése és követésére való erőt ez sem igen eredményezett. Csak szokásból járt a nép templomba, csak a teste volt részes a szent dolgokban, de a lelken a zsidódság, az érzéketlenség, a szélütöttség jelei látszottak, és látszanak ma is.

Mindezt így látja kétségkívül, mert másképp ha szépitni nem akar, nem is láthatja az én kollegám sem. Szóval nincs megelégedve ő sem, s ezért evangéliumi olvasókönyvet kíván szervezni a lelkek kipallérozására. Így hát újlag konstátalom, hogy egyformán látunk, s egyet akarunk.

Alaposak-e tehát az ő czikkének kifogásai akár az érdemleges, akár a személyi dolgokra nézve? Én azt mondom hogy nem. Eröss barátom érzi a belmissiói szükségét, még is tele van aggodalommal az olyan törekvések, és munkák iránt, mint a miket Szabó Aladár teljesít. Én úgy látom, hogy Eröss barátom reiriseri Szabó Aladárt és az ő működésének intenzióit. Félreösmeri Szabó Aladárnak egész lelkületét, gondolat-, érzés- és jellemvilágát. Sorából az látszik, hogy a Szabó Aladár törekvését nem tartja a református karakterrel megegyezőnek; hogy ezt veszélyesnek, rendbontónak, szakadásokra vezetőnek ítéli. A p-ladányi látogatásra vonatkozó megjegyzések ezt mutatják. Bizony igazán, és teljes meggyőződéssel mondom, hogy az én kedves barátom tévedésben van. Az evangéliumi erőknél és a Krisztusi eszméknek intenzivebb, hatékonyabb alkalmazása: a nép hitéletének felköltésére, hiterejének, tevékenységének fokozására, ez korántsem *baptistaság*. Azt én bajnak tartom, hogy a református embert mi olyan közönyösnek, lágymelegnek, vagy hitetlennek kívánjuk mindig látni. A református ember is legyen bibliás, házában is imádkozni szerető, az életben pedig mindenkor a ker. eszmék hatalma alatt álló; ezek által vezérelt. Ha tehát a családok akár egyenként, akár több család a templomon kívül is összejön énekelni, imádkozni, s bibliát olvasni, ez nem baptistaság. Én magam is ezt sürgetem vidéki híveimnél is, mert ha ezt megteszik, akkor soha nem fog ki rajtok sem baptista, sem nazarénus prófeta. Így csakugyan megelégszik; s nincs vágya azok közé menni. Az én híveimet is környékezik itt-ott ilyenek, de tudtommal egy sem tántorodott meg. Adok és jelölök én nekik magam lelki foglalkozást.

De meg már csak inkább ilyen fajta összejövetelre szoktassuk embereinket, mint azt elnézzük, hogy összegyűlve tömegesen, pálinkázzanak, kártyázzanak, aztán veszekedjenek.

Hát mit akar Szabó Aladár elérni az ő nem minden-napi, nem közönséges, sőt nagyon is ritka tevékenységével, s munkásságával? Én bizonyosan mondhatom, hogy épen a református egyház erősebbé, elevenebbé, tevékenyebbé tételét; azt akarja elérni, azon dolgozik minden erejével, hogy nagy fokú hitelenségünk, közönyünk, minden

alkotás- és új munkásságtól való borzadásunk megváltoz-zék. S ezek helyét az evangéliumi erők által folytonosan élesztett, táplált ker. hit, ker. élet, és ker. munkásság váltsa fel. Mert hiszen nem a nagyon keveseknél tapasztalható buzgóságra, és örvendetes állapotokra kell ám csak tekinteni, nem szabad, hogy az ilyen kevés jelenség bennünket elbizakodottá tegyen, hanem a nagy többségre kell nézni, mely meg van halva a Krisztusi életnek; és minden ker. munkásságnak. Ezeket is, vagy legalább minél többet ezek közül is felkölteni, öntudatra serkenteni, úgy gondolom csak nemes törekvés. A ki ilyen munkában fáradozik, ki ilyen nemes törekvéssel jön hozzám, biz én nagy örömmel fogadom, mint segítő társat. Én a cél, a terv dicsőségét tekintem csupán, s a ki *önzellelül*, minden személyes érdek nélkül jön az én munkám sikerét előmozdítani, azt én bárki legyen, és bármikor — akár jelenti be, akár nem, — nagy örömmel, sőt hálával fogadom. Én tehát a legkevesébb sem tartok a Milton „Elveszett Paradicsomának“ zürzavarától a miatt, ha egymást *szeretettel* támogatjuk népünk vallás erkölcsi emelésében. Ezek szerint a régi Kánonoknak azon nagy számát felidézni, mit az én barátom tesz, teljesen feleslegesnek tartom és Szabó Aladárt illetőleg nincs ezeknek semmi jelentőségök.

Most már némely részletes állításra akarok reflectálni Eröss barátom cikkében.

Eröss barátom is a vallásos estélyekre vonatkozólag tett megjegyzésre. Tény, hogy mi zeneműveket is adunk elő. De nem kell eirejeitni, hogy a vallásos estélyek nem istentiszteletek, hanem egy komoly irányu szórakoztató összejövetelt képeznek ezek a művelt közönség számára, és hogy itt csak is komoly klasszikus zenedarabok adatnak elő. Legutóbb p. o. a Hugenották című operának azon része lett előadva a mely az „Eröss vár a mi Istenünk“ gyönyörű éneknek zenei kifejtése. Nem csinálunk hát valami *rettenetes* dolgot, mint a milyennek ezt, az erről közölt tudósításban a Szerkesztőség (!) jele feltüntetni akarta* és a milyennek az én barátom is hiszi. Azt is meg kell jegyezni, hogy itt Nagy Kikindán *teljesen intelligens* közönség van ezen estélyeken, miután itt a mi egyházunkban nincs földmives ember egy sem. Adjuk pedig ezen szép zenét azért hogy ennek kapcsán a más vallású intelligens nagy közönséggel *az evangéliumi eszméket, a reform. elveket közölhessük*, a minek már eddigé is végtelen nagy erkölcsi hasznát, tekintélyben való növekedését látja a mi másként igen kis egyházunk. Itt teszek megjegyzést az én barátomnak, Szabó Aladár ellenében felhozott azon állítására, hogy ő az anglikán egyház kultusz-berendezésén is lelkesedni tud; vegye tudomásul az én barátom, hogy az anglikán egyháznak Szabó Aladár által történt kiemelése, nem absolute, hanem csak relative értendő, vagy is a pápistasággal szemben kétségkívül sok jó oldala van ez egyháznak, mert a pápistaság botrány köveiből három darab: a pápa csalhatatlansága, a papok nőtlensége és a miscáldozat ezen egyházban hiányzik. Így közelebb áll tényleg az evangéliomhoz.

Most térek már arra a tárgyra, a miért az én barátom egész tüzzel kiált reám ekképen: „Gyula! mit csinálsz?“ Ezt a rám kiáltást azért teszi az én kedves barátom, hogy én Szabó Aladárnak azt írtam

* A (!) jelt továbbra is ott hagyjuk. Vártuk volna egyuttal, hogy F. Gy. úr a hivatolt tudósítás későbbi passusához tett (!?) jeijunket is figyelemre méltatja.

egyszer levelemben (a mi a Hajnalhan is közöltetett) hogy „imáiba ajánlom a mi konfirmált egyesületünket.“ Arra nem teszek megjegyzést, hogy az „U“ betű kákáján is göresöt keresett az én kollégám, arra sem hogy mért nem ajánltam az ügyet Mennő, vagy Svédemborgurék imáiba, egyszerűen azért, mert ezen urakat én sohase láttam, sem nem ösmertem; hanem igenis kell szólanom egy pár szót az *imádkozásról* általában is, de arról is, hogy a biblia e tekintetben mire tanít.

Az én barátomnak azon kérdéséből, hogy hát nem tudom-e, hogy egy a közben járó Isten és ember között, t. i. a Krisztus, egészen az a logikai következtetés a szóban levő tárgynál, hogy mivel van hát egy közben járó, ezért az embernek sohasem kell imádkozni, mert elvégzi ezt a közben járó. Na már édes Barátom! itt nem értek veled egyet. Legszebb, és legboldogítóbb jogomról nem mondok le. Én bizony imádkozom, s itt hangsúlyozom, hogy nem csak a templomban mint pap, hanem otthon is, meg uton is, bárhol is mint ember, mert érzem, hogy erre szükségem van, és érzem, hogy ez erőt ad, megnyugtat, szóval boldogít. Imádkozom pedig nem csak magamért, de távol levőkért is, imádkozom eseményekért, valami jó ügy diadaláért sikeréért, az evangéliomnak népünk közt való áldásos hatásaért stb. Imádkozom te érted is, a te munkáid sikeréért is. Ha megtiltasz is megteszem. Nem csak én, de más keresztények is megteszik. Így Szabó Aladár is megteheti és teszi is miérettünk. a mi jó törekvéseinkért. Hát miben volnának egyek a keresztyének az egész földön, ha nem az egymásért való imádkozásaikban? A mi pedig e tárgyban a biblia tanítását illeti, koránisem mentem magamat, mint te mondogtál barátom. Távol legyen! Sőt a biblia utasít arra épen, a mit te megakarsz tiltani, Kálvint is segítségül híván. Ján. ev. 14. 13-ik v.-ben maga az úr mondja, *kérnünk kell az ő nevében*, ekkor megeselekszi. Ezt csak nem lehet úgy magyarázni, hogy nem kell imádkozni. Aztán nézd meg csak Pál apostolt, ő maga kéri I. Thess. 5. 25-ben az olvasókat *imádkozzatok értünk*; vagy Kol. 4. 3-ban, a hol azt mondja: *Könyörögjetek értünk is*. Van-e olyan kommentár, a melyik ezekre nézve azt mondja, hogy nem kell egymásért, vagy valami jó ügyért könyörögni. A Pál hívei könyörögtek Pálért is, de a Pál munkájának sikeréért is. Nem követünk hát rossz mestereket mi sem. Ugy látszik mindezekből, hogy te édes barátom azt gondolod, hogy csak hivatalból kell nekünk imádkozni; én nem hivatalból, de mindig szívem vágyát sugallatát követve imádkozom. Ime itt ez köztünk a különbség,

Még csak azt jelentem ki ezek után, hogy én minden más tanítók felett egy legfőbbet tartok példám képül: a Jézus Krisztust. Őt többnek tartom a Kánonok és zsinatok tanításainál is. Ha valaki szabaddá tett engem (konfessionális latitudinárizmusnak mondja ezt Eröss barátom) csakis a Krisztus tett szabaddá, hogy mindenekfelett az ő lelkét keressem. De azért, hogy ne volnék minden ízemben én is meg mások is csak egyedül reformátusok, csak kálvinisták, azt senki se tagadhatja, sőt épen ezért vagyunk azok. Reformátusok és kálvinisták vagyunk teljesen a Krisztus által, és a Krisztus szellemében. Csak építgessük hát közös erővel az Istennek országát e földön!

Nagy-Kikindán, 1895. jun. 12.

Fekete Gyula,
lelkész.

Nyílt levél

nagytiszteletű Eröss Lajos ev. reform. lelképásztor úrhoz.

Nagytiszteletű kartárs úr! Nem tudom egész biztossággal, hogy „Belmissió és még valami“ című nagyon tanulságos cikkének eme passusa: „*elkeserít az a tiszteletlen s a viszonyok teljes félreismeréséből származó s igazi anárkistához illő vaskos nyilatkozat, melylyel nagytiszteletűséged (t. i. Szabó Aladár úr) fülehallatára egyik tanítványa két kunsági lelkészársamat oly méltatlanul megkisebbitette*“, nem tudom, mondom, hogy az idézett passus Medgyaszai kollégámat és engem illet-e?

Sejtem azonban, hogy a „*két kunsági lelkész*“ mi vagyunk! Elmondom miért? A madarasi egyházat is szerencsétlenné, néhány hónappal ezelőtt, egy — nagy. Szabó Aladár úr által preparált — utazó evangélista. Nem akarván „mártírt“ csinálni belőle, megengedtük neki, hogy estéli istentiszteletet tartson egyik buzgó hívünk házában. Természetes, hogy e vallásos estélyen mi is megjelentünk kollégámmal, s nyugodtan végig hallgattunk mindeneket. Mikor aztán mindenek megtörténtek, egész higgadtan, de féltetlen határozottsággal és okadatolva kijelentettük, illetve kifejtettük, — az újkori apostol fülehallatára — hogy: mi az efféle *estélyi összejöveteleknek* barátjai nem vagyunk és hogy miért nem vagyunk! Kijelentettük és kifejtettük, hogy a vallásos buzgóságból származó összejöveteleknek, a vallásos felolvasások tartásának, valamint a szentírás rendszeres magyarázásának természetes helye, melyhez ragaszkodnunk kell, égre emlékeztető csillagával: az Istennek háza, a templom; a melynek felépülése és fenntartása az ősök hitének és a mi hithűségünknek ékesen szóló bizonyítéka. Elmondtuk neki, hogy igen is, mi is tartunk már két év óta, késő ősztől kora tavaszig minden csütörtökön reggel, az Istentisztelet beveződése után, vallásos felolvasásokat, de minenkor csak a templomban; és hogy ennek áldásos eredménye, az Isten házába járók számának növekedésében, szemmel látható. Elmondtuk neki, hogy egyházi törvényeink értelmében, kik lehetnek az *igének* hirdetői, kik a bibliának magyarázói. (Evangélistánk bibliát magyarázott.)

Kérdem: mondtunk-e valami olyat, a mi nem igaz, a mit elmondanunk kötelességünk ne lett volna, s a miért becsmélést érdemelnénk? Híveink — a mint másnap kifejezték előttünk — megértettek minket s igazat adtak nekünk, — igaz, hogy köztük még — hála Istennek! — modern evangélisták nincsenek!!

Lehet azonban, hogy nem az elmondottak sértették evangélista barátunkat, hanem az a kérdésem bántotta meg: „mondja el kérem, itt híveink előtt élettörténetét?“ A mire aztán el *kellett* mondania — tudván, hogy mi ismerjük azokat — életének különböző fázisait: kálvinista voltam, nazarénus, anabaptista lettem, majd ismét visszatértem a kálvinistákhoz!

Engedelmet kérek, nekem az említett kérdést feltennem, kötelességem volt! Egyházunk híveit — tudunkon kívül — már több ízben megkísérítették a futkározó atyafiak . . . igaz, hogy sikertelenül; ámde azért szabad-e már elbizakodnunk akár nekem, akár kollégámmal? tudhatjuk-e, mit hoz a jövő csábítás? s így midőn szemtől-szembe állottam azzal, a kít én szintén farkasnak tartottam, bár báránybőrbe öltözött: nem kellett-e azt tennem, a mit tettem; nem kellett-e annyival inkább is, mert az illető, ha igaz úton jár, bizonyára passust mutat fel — gondolatom szerint — vagy nagytiszteletű Szabó Aladár úrtól, mint professorától,

vagy pedig annak a gyülekezetnek, a melyhez tartozónak vallotta magát, érdemes lelkipásztorától, azaz nagytiszteletű Erős Lajos lelkész úrtól.*

Megvallom, hogy ez esetben is nagyot néztünk volna kollegámmal, s talán mondtunk volna is valamit, a mit azonban, ilyesféle útlevelemben evangélistánk szűkölködvén, elhallgathatok.

Összegezzük a dolgokat. Még egyszer mondom, nem tudom, ha vajjon minket, madarasi lelkészeket, vagy másik két kunsági lelkipásztort illet-e, nagytiszteletű Szabó Aladár úr „*egyik tanítványának*“ „kisebbitése“, „anárkistához illő vaskos nyilatkozata“ s reá kedves lelkesztársunk, az ön védelmezése. Mindegy! A védelmet, akár más, akár mi mindenesetre csak köszönettel vesszük. A becsmérést pedig akár más, akár mi egyházi felsőbb hatóságaink becses figyelmébe ajánljuk; kérve-kérven a kormányzókat: intézzenek kérdést — a különben általam is tisztelt és nagyrabecsült mindazonáltal tévedhetett — nagy Szabó Aladár úrhoz: hol, mikor és kitől nyert szabadalmat ilyes evangélisták képzésére?

Kedves lelkesztársaim figyelmét pedig, a midőn egyszerűen felhívom e szomoruan érdekes esetre, megdöbbenve kérdem: hova jutottunk? . . . és hova juthatunk?!

Nagytiszteletűségednek Kún-Madarason, 1895. június 12. igaz tisztelője:

Kövendi Dénes,
ev. ref. lelkipásztor.

Az igazsághoz híven ki kell jelentenem, hogy Sz. A. tanítványa aint kisebbitett 2 kunsági lelkész nemcsak a kunsági lelkész állomásokra, hanem a kunsági kettős lelkész állomásokra, csakhamar fel kell említenem a neveket is, holott itt nem a személy, hanem maga a dolog, a vakmerőség az elsősorú. Sz. A. úr különben is jól fog arra emlékezni, hogy kik forogtak szobán, mert megbélyegzésnek előtte azonnal kifejezést adtam s az ípsét rendre is utasítottam.

Erős Lajos.

Nekrologok.

GONDA BALÁZS.
1823—1895.

Valóban kételkedve emelek tollat, midőn Gonda Balázs életéről akarok írni. Kettőre kell gondot fordítanom; egyik az, hogy az őszinte bizalom és igaz barátság, mely szívéhez fűzött, élete és jelleme ecsetelésében szeretelné ne tegyen; másik az, hogy mégis úgy tudjam feltüntetni őt, hogy kiemelkedő egyénisége tollam alatt színtelenné ne váljék.

Ki volt hát ő mégis? Ki mély nyomokat nem hagyott az irodalomban, kinek nevét csak azok ismerték, kikkel az életben valaha érintkezett, hogy én ily nagy feneket kerítsek életrajzának?

E kérdésre feleletem ez: *egy megállapodott és föltisztult jellem, egy magasröptű lélek volt ő, egy áldott nemes szív volt ő, melyben az isteni szeretet lakozott, mely nemtelenül, gyöngédtelenül nem érzett soha.*

Élete zajtalanul folyt, nem keresett kitüntetések, haitat azon a pályán, melyet jónak s igaznak ismert fel,

* Én tőlem ugyan soha!

E. L.

szerénységgel, szeiid, jámbor lélekkel, de törhetlen akarral. Utjából emberi tekintetek nem térítették el soha. Öntudatos volt minden cselekedetében, határozott minden tetteiben, mint a nyugodt és tiszta lelkiismeretű ember, nem ingadozott soha! „si fractus illabatur orbis.“

Gonda Balázs született Tornyospálczán Szabolcs-vármegyében 1823. decz. 31-én Gonda István és Csontos Borbála szüleitől. Edes atyja korábban elhalt, de az edes anya nemcsak megérte kedves Balázs fiának örömét, hanem hosszú ideig gyönyörködhetett annak családi boldogságában és abban a köztiszteletben, melyben bálványozott fia körül volt övezve.

E nő példányképe volt az egyszerű, régi, vallásos, gyöngéd és szeretetteljes női kedélyeknek. Mindenkivel jót tenni, mindenütt békét, nyugalmat hinteni szét, ez volt e tisztes matrona összes élettevékenysége; e mellett szív-vidámság, lelki csöndesség, a legszebb összhang az erkölcsi világban ezek valának jellemvonásai.

Ugy látszik, hogy Balázsunk az edes anyától örökölte jellemének legszebb vonásait, mert hiszen az ő földi életéből is ezek a szép lelki tulajdonok sugáznak felénk.

De tartsunk rendet élet-adatainak felsorolásában.

A szép tehetségű gyermeket, ki a falusi iskolában a lelkésznek figyelmét is magára vonta, örömmel vitték a szülők a tudomány bővizű forrásához, Sárospatakra, továbbképzés végett.

Az élénk gyermek csakhamar magára vonta a tanárok figyelmét szép tehetsége s kiváló szorgalma által. Az i. k. b. német hitvány alkorról futotta mag. Egy nagy midőn a baji Pátay-család gyermeke menne nevelőt keresett, a tanári kar egyetemesen és egyedül őt ajánlotta, mert a b. b. papja bevezette után csakugyan Bájra ment nevelőnek. Ott pár évet töltvén, külföldi egyetemek látogatására szándékozott, azonban e célja kivételében meggátolták őt az 1848-iki izgalmas és szép reményekre jogosító események. Maradt tehát, annyival is inkább, mivel Bájról Berczelre a nevezetes Boronkay-családhoz hivatott nevelőül.

Itt kettős tiszt váraozott reá; nevezetesen az 1849-ik év tavaszán a berczeli egyház gondozásával is megbizva lett. Alig töltött azonban ily minőségben pár hónapot, a hívek annyira megszerették a mézajku ifjú szónokot, hogy lelkészeknek egyhangúlag és pedig nagy lelkesedéssel megválasztották.

Ha a lelkészek megválasztásának eseteiben a hívek bizalmában a Szentlélek ereje nyilvánul, úgy az nyilvánult a Gonda Balázs megválasztásában minden bizonynyal, mert a berczeli elhanyagolt egyháznak csakugyan gondviselészerű papja lett ő, mint azt látni fogjuk.

Hogy magasztos missióját lelke egész hevével végezhesse, a Gondviselés már ez évben útjába vezetett egy angyali kedélyű lényt, kit később csakugyan magához is veti holtig tartó hűséges élettársul.

Ez év nyarán volt ugyanis a muszka invázió. Az ellenség közeledtének hírére sokan menekültek oly helyre, hol nincs nagyobb országút, hol meg lehetett vonulni.

Egy alkonyatkor kocsizörgés rázta fel tanulmányai közül az ifjú lelkipásztort. A tornyos-németi lelkész jött hozzá, menekülve a muszkák elől kedves leányával, ki még akkor alig serdült fel a zsenge gyermekkorból; ki vette volna észre, hogy a két nemes szív már akkor titkon összedobogott?

Csak pár nap volt ott a rendkívül élénk szellemű s gyöngéd érzésű Szentpéteri János, de ez elég volt

arra, hogy Gondát megszeresse egy egész életre; azonban arra még csak nem is gondolt, hogy nemsokára a rokonszenv családi kötelékek által is erősbülni fog.

Gondánk a szabadságharcz leveretése, a muszkkak kitakarodása után, valóságos jóltevője lett az önkény zsarnoksága elől menekülőknél, alig volt háza üresen; üres idejét tanulmányainak szentelte. Tudványó lelkére nagy befolyással volt a szép tudományos készültségű, vallásos kedélyű dr. Szabó Dávid a költő, később Szabolcs-vármegye tekintélyes fő fizikusa, kivel Bájón a Patay-családnál ismerkedett meg, ki Gondánkat valóságos benső barátságával tisztelte meg.

A theologiai és bölcsészeti könyvek mellett tudványó lelke nagy előszeretettel hajolt a természeti tudományok tanulmányozása felé, úgy hogy e tekintetben is igen alapos és széles látkörű ismeretekre tett szert.

Különösen a fajok kiválasztásának elméletét tette magáévá, s teljes meggyőződéssé érlelődött lelkében, hogy minden ember bizonyos állatból fejlődött ki az egyedek kiválasztása által.

Ezt az elméletet sokan kicsinyelték, sőt a magas vesszőparipán lovagolók lenézőleg mosolyogták meg; de a ki őt hallotta, annak hitetlenből hívővé kelle változnia, annyi mély emberismerettel, annyi szellemmel, sőt éles elmével ismerte fel különösen a kiváló alakokat hogy maguknak az illetőknek kelle mindenekelőtt elismernek, hogy életviszonyaikat, bár őket azelőtt soha sem látta, egész a kicsinységéig a legtalálóbban el tudta mondani.

Amíg az emberek tisztázásán csak egyetlen hatalmas gerinc a sok közül.

Midőn a f. szabolcsi Tiszaszabályozást befejezték, nagy kiutóseggel biztatott meg az építési bizottság Grot Lonyayt, akit minden vonalban a tiszántúli elnöke.

Egy híres pesti mérnök volt felkérve a collaudálásra a társulati mérnökével.

Grot Lonyaynak, sőt a tarsulat többi tagjának is feltűnt, hogy a két mérnök minden lépten-nyomon oly nevesen összedisputált, hogy a disputa beillett veszekedésnek is; egymásnak ez örökös leszólása, kicsinylése már kezdett unalmassá válni a küldöttség tagjai előtt, maga Lonyay rendkívül kezdte unni ez icórábló marakodást. Gonda pedig egy bölcs nyugalomával tanulmányozta s koronként jóízűen mosolyogta a két veszekedőt. Lonyaynak feltűnt ez s szinte nemével a nehéztelesnek kérdezte Gondától, mit tud nevetni ez embereken?

Azt nevezetesen, válaszolá négyszem közt, hogy ennek nem is lehet másképp történni e két ember között, hiszen ez a kettő tökéletes példánya a komondoroknak. De ne áruljon el Méltóságod, még először ki kell faggatnom őket, hogy maguk is beismerjék ezt.

Éjjeli szállásra — a véletlen úgy hozta, hogy egy szobába lettek elkvártélyozva a pesti mérnök, Lonyay és Gonda.

A mérnök, kifáradva az egész napi izgalomban, hirtelen pihenni tért. Gonda beszédbe ereszkedett vele. Első szava az volt, hogy megmondta neki, hogy mi a legkedvesebb foglalkozása. A mérnök érdeklődve ült fel ágyában, s most még csak annyit kért, hogy honnan tudja ezt, mikor őt most látja először? De Gonda tovább ment, megmondta gyermekei számát, neje természetét. Ekkor már a mérnök feledve fáradságot, álmai, kiugrott ágyából s izgatva kérdezte: „Ki mondta el ezeket az úrnak?”

De Gonda tovább olvasta rá egyéni sajátságait, a mérnök egyre nagyobb csodálkozással tekintett rá, mikor leírta egészen jellemét, szokásait, a legtalálóbban

megmagyarázta előtte tudományát, melynek alapján mindezeket világosan tudja, s megmondta azt is, hogy melyik állatból fejlődött ki?

A gróf igen jól mulatott. De az a haszna is meglett, hogy másnap gyorsabban ment a munka.

Számtalan ehez hasonló eset fordult elő Gonda életében, úgy hogy sokan, de különösen a nők csak azért is örültek társaságának, hogy kifaggassák eredetüket . . .

Mondanunk se kell, hogy Gondánk egy pillanatra se felejtette el kedves fülemiléjét, ki egyszerű papi lakának szobáját bájos csengésű hangjával egykor betöltötte, mert a kedves Szentpátery Eulalia szerinte a fülemilék osztályához tartozott. 1849 óta nem látta őt. Ez alatt viruló hajadonná vált a kedves gyermek.

Az 1852-ik év decemberében elment tehát érte, s pár nap múlva fömentvény mellett vele megesküdvén, haza is hozta, s vele a legboldogabb családi életet élte 43 éven keresztül.

Minelyest megkezdte lelképásztori hivatalát, azonnal szép lelke egész tehetséggel egyháza újra teremtéséhez kezdett. Nagy lelke nem ismert legyőzhetlen akadályokat. A gemas vezérébe őt töretlen úton nagy sikerrel és szerencsével.

Pedig sok volt egyházában a teremteni és javítani való. El volt hanyagolva a nevelés-ügy. A papi jövedelem csekély, az egyháznak úgyszólván semmi jövedelmentetése.

Ő igyekezett minden irányban hasznára válni környezetének, az egyházban és a társadalomban. Jó szíve, egyenes lelke, minélkülség kibontakozó tiszta jelleme már amár nagy tekintélyre emelték őt. Erre nagy szüksége volt különösen egyháza jólétének megakadályozását illetőleg.

1861-ben jött be őt a tagosítás. Sikerült neki betolyásával a belhivatalnokok részére szép tagot kihasználni, e mellett az egyház is ugyanakkor szép darab földet nyert.

Nemcsak a maga egyházát boldogította. A szomszédos Pászab és Buj községekben még többet tudott kivívni. Mindkét községben 100—100 hold földet mértek ki a papi hivatal javadalmazására, megfelelő mennyiséget a tanítói hivatalnak mindkét helyen; ez által ott az ugynevezett párbér meg lett váltva. Mindez a legnagyobb mértékben Gondánknak köszönhető.

Most már a nevelésügy felvirágoztatására fektette a főszült egyházában. Az addigi roskadozó egy tanterem helyett két tanteremmel ellátott díszes lakot építtetett. Az előregedett tanítót nyugalomba helyeztette, az egy tanítói állás helyett kettőt szervezett, s ez időtől szorgos felügyelete alatt a berczeli népiskola valóságos minta iskolává emelkedett. Az ő felügyelete alatt nem lehetett rossz vagy hanyag tanító. A nevelésben és tanításban járatlanokat maga oktatta, vezérelte. Atyai szigora elől nem lehetett kibúvó ajtót keresni. S ily eljárás mellett sem volt egyetlen tanítója se, ki gyermeki bizalommal ne ragaszkodott volna hozzá.

A népnevelést nemcsak a maga egyházában emelte virágzásra, hanem előharczosa, sőt később vezére lett annak egyházmegyénkben is. Bizony nem azok közé a nagyhangú nevelésbarátok közé tartozott ő, kik megelégszenek a hangzatos szavak és irányelvek világ untig való hangoztatásával, hanem azok közé, kik bírnak erővel, tehetséggel és erélylyel az ígét testté változtatni.

A közönség nem sokára felismerte a dicsőültnek szép tehetségeit s önzetlen munkásságát, ennél fogva a vármegyében alig volt olyan bizalmi állás, melyre meg nem választott volna, annyira, hogy közbeszéd tár-

gyává lett, hogy a mely társulatban Gonda helyet foglal, ott csak a becsület és igazság ügye nyerhet diadalt.

Igy volt vele az egyházmegye közönsége is. Minden bizalmi állására emelte őt. Örömmel választotta volna meg esperesének is, ha ő ettől a hivataltól elvi szempontból önként vissza nem vonult volna. Elvi szempontból, mert azon véleményben volt, hogy az egyházmegyét két vagy három részre kell osztani, s mivel ez indítványa két ízben is megbukott, minden egyházmegyei hivataltól visszavonult; mindamellett, míg egészsége engedte, rendszeren eljár a gyűlésekre.

A társadalmi életnek is ily kegyencze volt ő. A faluja környékén élő családok kétséges ügyekben tisztelettel s bizodalommal fordultak hozzá tanácskozás végett, s ő megadta azt mindenkor, mint egy bölcs patriarcha, jó szívvel, tapasztalatokon nyugvó mély belátással és bölcseséggel.

Visszatérve még egyházában folytatott ügybuzgó tevékenységére: munkásságát nemcsak a díszes iskola dicséri, hanem a mai kor igényeinek megfelelő díszes paplak is.

Midőn látták az egyház hívei a nagy méretű termeteket, a két csekély szobából álló rozoga paplak helyén, megdöbbenve kérdezik, mire valók ezek a nagy szobák. Sőt még a papok között is akadtak olyanok, kik gáncsolták a tervezett paplakot nagy méretei miatt. Ő felvilágosította szelid bölcseséggel a gáncsolókat, mondván: hát nem tudjátok-e, hogy az új paplakokat úgy kell építeni, hogy azok mintául szolgáljanak a hívek előtt a fejlődő korban az építkezésre?

De mindennél nagyobb érdeme a boldogult férfinak az az értelmes, igazán fenkölt gondolkodású közönség, melyet ő maga nevelt. Ma már ott nem a ritkaságok közé tartozik az olyan egyháztagnak, a ki bármely tárgyról kamolyan és értelmesen ebeszéliet bármely művelt emberrel. A karakterek önállóság, hibátlanság, szorgalmat soknemű s természetű jövedelmekből álló számadásokat kettős könyvvitel szerint. Bizony elmondhatjuk, hogy egészen új földet teremtett ő egyházában, melyen már könnyű és gyönyörűség leendő tovább építeni az utána következő lelkipásztornak.

Sokat olvasott mély belátással és éles elmével. Tudós pap volt a szó teljes értelmében, úgy, hogy ez is emelte tekintélyét. Ezek mellett irodalmi tekintetben is munkálkodott, templomi beszédeit legtöbnyire maga írta. Számos templomi s temetési beszéde maradt kéziratban. Ezek közül egy füzetkét ismerősei számára sajtó alá is rendezett. Mint parentáló lelkész egy időtáiban nagyon fel volt kapva a környékben élő úri családoknál. Szónoki ereje nem a művészi formák után való törekvésben, hanem a szív és lélek közvetlen megnyilatkozásaiban emelkedett ki. Beszédeinek különös sajátságot, nem ritkán bájt kölcsönzött a természettudományoknak tanulmányozása s mély ismerete, s gyakran frappans módon sikerült neki a biblia igazságait a természet örök törvényeivel párhuzamba állítani.

Családi életében példányszerű s önfeláldozó volt. Hűséges élettársa, a művelt, gazdag kedélyű Szentpétery Lilla volt az ő örangyala, kivel oly mély és benső viszony kötötte össze, hogy távollétében fél embernek érezte magát. A gazdasági dolgokat is leginkább ez a nemes, gyöngéd szívű, de erős akaratú nő vezette.

Oh, minő példányszerű családi élet volt az, ki pár óráig szerencsés volt ebben az egyszerű, minden mesterkétséget nélkülöző, de fenkölt, bizalmas, szeretetteljes

családi körben lehetni, a kedves benyomásokat az soha ei nem feledte. Valóságos nyílt és nyitott ház volt az, honnan vigasztalódva távozott a szenvedő, hol tanácsot talált a tanácstalan, üdülést az élet megfáradt vándora.

Családi életök számos gyermekkel lett megáldva. Ezek közül életben vannak Béla, Ilonka Korocz Károlyné, Balázs, Erzsébet Veres Jánosné.

Megható, mélyen megindító volt a család végső búcsúja a szeretett családapától. Bizony nem unta ott meg senki az évek óta szenvedő, nyugós beteget; egyetlen intésére önfeláldozólag siettek beteg ágyához a családtagok enyhíteni fájdalmait, ápolni a tehetlent. Leginkább kijutott pedig az ápolás gondjából az önfeláldozó nőnek, ki gyakran hónapokon keresztül nem aludt át nyugodtan egy-egy fél éjszakát.

De megható volt a hívek búcsúvétele is a bálványozott lelki atyától. Az udvarról a lelkészi kar jelenlevő tagjai vitték ki a koporsót, azután átvették a hívek könyes szemekkel, de nemsokára átvették a nők, hárman is beleragadtak egy-egy végébe az emelőfának s zokogva vitték egészen a sírig, mely több mint egy kilométer a paplaktól.

Koporsója felett a család kívánatára Lukács Ödön mondott gyászbeszédet, Andrásfi Kálmán oratiót. A sírnál Korocz József beszélt.

Ilyen egy igaz lelkipásztornak búcsúja híveitől.

Gonda nem halt meg! Ő élni fog a család szívében, élni a gyülekezetben, élni barátai szívében, a társadalomban, szép alkotásaiban... élni elmulthatatlanul az örökkévalóságban.

Jelleme tiszta volt, mint kristály; szilárd, mint a gyémánt; ragyogó, mint a nap.

Legyen áldás az igaznak emlékezetén!

SZIKSZAY JÓZSEF.
1817—1895.

Egyik veszteség után a másik éri a felső-szabolcsi egyházmegyét. Alig domborult elhatárol Gonda Balázs kinuit szive fölé, már ismét siralom és gyász borított egy másik ároni családot. Szikszay József nyírbátori lelkész hunyt el szerettei karjai között hosszas és kínos szenvedés után. Hetvennyolcz év nyomta már vállait, de még mindig erőteljes és munkabíró lelkész volt, még a mult évben is maga vezette az anyakönyveket s folytatta a hivatalos levelezéseket, sőt prédikált s úrvacsorát is osztott. Még élhetett volna soká, ha egy veszélyes csontkinövés meg nem támadja erőteljes szervezetét. Ez a betegség azonban véget vetett tevékeny, munkás életének folyó hó 11-én.

* * *

Szikszay József született Dombrádon, Szabolcs-vármegyében, 1817-ben nemes szüléktől. Gyermekkoráról keveset tudunk. Tanulói pályája már ismertebb előttünk. Folyvást kitünő tanuló volt, a theologiai s jogi tanfolyamot is kitünő sikerrel végezte be, második volt a gradusban.

Ennek bevégezése után először ügynevezett contra-scriba lett, azután a gymnasiumra előkészítő osztályok vezetése bízott reá, ezután pedig az ifjuság által, melynek kiváló kedvencze volt, nagy lelkesedéssel választott meg a még akkor nagy hatáskörrel bíró széniori hivatalba.

A szeniori hivatal bevégezése után külföldi egyetemek látogatására ment, jelesül hallgatója volt a bécsi és berlini egyetemeknek.

Innen visszatérván, 1848-ban a nyírbátori egyház választotta meg lelkipásztorává.

Külföldi útjáról élénk rajzot írt, de mely kéziratban maradt; megkapó ennek különösen azon része, melyben a haza határáról való megválásáról emlékezik meg, az irány itt költői magaslatra emelkedik, s a hazafias érzelmek árja ömledezik ékes tolla alatt.

A nyírbátori fényes egyházban — melynek szép temploma történelmi műemlék becsével bír — hivatalba lépésével igaz lelkipásztori hivatásának és buzgóságának azonnal szembeötölő jeleit adta. Gyönyörű, szónoklatra teremtett, csengő hangjával, melylyel mesterileg tudott bánni s magvas prédikációival azonnal kedvenczévé lett a közönségnek. Hallgatói örömmel látogatták a templomot s más vallásfelekezetűek is nagy számmal hallgatták egyházi szónoklatait.

Tevékenysége legnagyobb erejét egyházában fejtette ki. A diakonusi intézményt, melyet egyetemes egyházunk csak most kezd felkarolni, ő már rég életbe léptette más név alatt. Az ő egyháza már régen szervezve van, s az úgynevezett utczatizedések ott régi idő óta működnek, kik a lelkipásztornak a lelki gondozásban segítségére vannak.

Népének, gyülekezetének igazi lelki atyja, vezére, tanácsadója volt.

De nem engedte, hogy gyülekezete egyéb tekintetekben is hátra maradjon. Midőn odament lelkipásztornak, csak két tanterem és két tanító volt; be kelle látnia, hogy ez nem elég-éges egy majdnem három ezer lelket számláló gyülekezetben, s a csekély jövedelmű egyházban tekintélyével, rábeszélő erejével kivitte, hogy még két tanterem építtetett s két tanítói állás szerveztetett. Majd a történelmi műemlék becsével bíró szép templom az idők folyamán elavult állapotra jutván, azt nagy költséggel kijavította, gyülekezetében az értelmi erőt fokozta minden irányban az ösztönzésnek, bölcsnek, testvéri szeretetnek volt hirdetője s megteremtője.

Ily hivatásszerű tevékenysége mihamar nagy tekintélyre emelte őt nemcsak saját hívei, hanem a más felekezetű közönség, sőt az egész város előtt, úgy hogy nem térhetett ki a minden oldalról felé forduló bizalom elől; már huszonkét évvel ezelőtt az ottani takarékpénztár vezérigazgatójává választotta meg, s e tisztelet haláláig egy sorban köztisztelt között viselte. Mondanunk sem kell, hogy az ő önzetlensége, becsületessége, szilárd jelleme a takarékpénztárnak gyarapodására, jó hírnevére a legkedvezőbb befolyással volt.

Ő alapította a kaszinót is; de a város ügyeiben is tekintélyes részt vett, s bölcs tapasztalataival nem egyszer adott a város ügyeinek kedvező fordulatot.

Az ő kiváló egyénisége nem lehetett sokáig elrejtve a f.-szabolcsi egyházmegye közönsége előtt sem. Már lelkészkedésének első éveiben a jegyzői állással tisztelte meg, azután nemsokára a tanácsbírói székbe emelte a közbizalom. Majdnem egyidejűleg az egyházmegyei számvevőszék elnökévé lett megválasztva s e két utóbbi állást mindaddig híven viselte, míg az öregség terheit érezni kezdve, azokról pár évvel ezelőtt önként le nem mondott. Ekkor újra megválasztott, azonban határozottan kijelentvén visszavonulási szándékát: az egyházmegye közönsége holtig tartó tiszteletbeli tanácsbírójául megválasztotta.

Nyugodt, szilárd jelleme feltétlen bizalmat keltett maga iránt az egyházmegyében. Szilárd jelleme örökösödött az egyházmegye pénztárai felett, s hivataloskodása ideje alatt a pénztárak örvendetes gyarapodásra emelkedtek.

Családi életében sok öröm, de sok fájdalom is illette nemes szívét. Pappá választatása első évében, 1848-ban házassági frigyre kelt elhunyt elődje kedves leányával, a mívelt kedélyű Soltész Matilddal; a példás szép viszonyt azonban 7 év múlva megszakította a halál. E házasságból két derek gyermek maradt: István, ki előkelő államhivatalt tölt be; József, diplomatikus ügyvéd s a felső-szabolcsi egyházmegye ez időszerinti ügyésze.

Veszteségtől sajnó szívének fájdalma sokáig nem bírt enyhülni, de később, különösen kiskorú gyermekeire való tekintetből elhatározta, hogy ismét megnősül s csakugyan pár év múlva az isteni gondviselés Baksay Krisztinát adta neki, ki gyermekeinek valódi édes anyja lett s vele is feledteté a szív első fájdalmát. Azonban 5 évi házasság után ez is itt hagyta őt bús özvegységre.

Ekkor évekig özvegységben élt. Azonban a jóságos ég ekkor is rendelt vigasztalót bánatos szíve mellé Németh Idában, kivel 1868-ban kelt házassági frigyre. E legutolsó házasságból életben vannak: Erzsébet Szabó Lajosné, Matild és Berta.

Mint egyházi szónok, a legjelesebbek közé tartozott; különösen imádkozni oly meghatóan tudott, mint talán kettő se egyetemes egyházunk papjai közül. Szép csengő hangja a baritonól a sopranig váltakozott, az imában előforduló érzelmek szerint lágyult, erősödött, olvadozott. Beszédeit a férfi kor deléig leginkább maga írta. Ha most a szép hanghoz, ékes előadáshoz hozzáveszük külső szépségét, alakját, nyílt tekintetét, előttünk áll Szikszay József, mint a kaivista papok mintaképe.

Mint ember nyájas, bizalomgerjesztő, de nem felette közlékeny. Alapos, széleskörű tudásával soha nem kérkedett; lelke kincseit, bölcs tapasztalatainak tárházát csak akkor nyitotta meg, midőn tudta, hogy azokkal használhat; a legbizalmasabb körökben azonban megereedt ékesszólása, beszélt a mult tanulságos dolgairól gyakran sok szellemmel s vidor kedélylyel.

Ilyenkor tekinthetünk igazán lelke mélyére. Ilyenkor láthattuk, hogy kedélye egy csöndes tenger, melynek mélységei rakva vannak drága gyöngyökkel és hogy lelke elrejtett bányáiban értékes kincsek rejlenek.

Szelid kék szemében a lelkiismeret nyugodtsága és egy jól folytatott élet boldogító önérzete tükröződött. Nemes alakja felejthetetlenül szívökbe lesz zárva azoknak, kik őt ismerék.

Áldás legyen az igaz és nemes szív emlékezetén!

Temetése óriási részvét mellett f. hó 14-én ment véghez. Ott láttuk a nagykárolyi esperest, Soltész János ombodi lelkészt, a f.-szabolcsi papság nagy részét papi díszben. A templomban Lukács Ödön mondott halotti prédikációt, a sírnál Görömbei Péter ecsetelte a megboldogult érdemeit.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Rövid hírek.** Főt. Kiss Áron püspök úr a napokban megtartandó érettségi vizsgálat alkalmából Balogh Ferencz főisk. theol. tanárral, mint kiküldött vizsgálati elnökkel Máramaros-Szigetre utazott. — *Kenessey Béla* volt budapesti ref. theol. tanár helyét alkalmas egyén hiányában most nem töltik be, hanem a héber nyelvet *Petri Elek*, a héber exegesist *Scabó Aladár*, az ótestamentomi biblika theológiát *Farkas József*, theol. tanárok, az újtestamentomít pedig *Marton Sándor* vallás-tanár fogják tanítani a jövő isk. évben, legalább ezt javasolja a theol. választmány. — *Az egyetemi tanárok* elégedetlenek lévén a Csáky-féle fizetés rendezéssel, a miniszter segíteni akar rajtuk s véleményt kér tőlök. E vélemény szerint az alapfizetés maradna (Budapestben) 3000 frt, a lakbér 600 frt helyett lenne 800 frt, az ötödéves korpótlék 300 frt helyett 400 frt s ezenkívül 2400 frt működési pótlék csaknem minden tanár részére, melyet a kar osztana fel tagjai között bizonyos megállapított kulcs szerint.

— **A helybeli egyháztanács** pénteken (jun. 21.) délután rendkívüli közgyűlést tartott, melynek egyedüli tárgya az a felebbezés volt, melyet 12 egyháztag a presbiteriumnak 247. sz. a. a lelkesz meghívás ügyében hozott határozata ellen adott be. Ebben, a mint tudjuk, az egyháztanács a meghívás körül eddig tett intézkedéseinél magát, mint a gyülekezet képviselőjét nyilatkoztatja ki, a mit sokan, így a felebbezők is, sérelmesnek tartanak. A beadott felebbezést azonban az egyháztanács azon okból, mert az említett 247. számú határozat már az espereshez lett felterjesztve, kinek tehát erre teendő nyilatkozata mindennap megérkezhet: ezuttal nem tárgyalta, azt az esperesi válasz megérkezéig mellőzte. Az esperesi intézkedés elé, a dolog természetéből folyólag, érdeklődéssel tekintünk, s valóban kívánatos is, hogy a parlamentirozásnak már egyszer valahára vége szakadjon s dőljön el a kérdés vagy ide vagy oda, de ne posványosodjék el, mert ez káros következményekkel jár.

— **Az érmelléki egyházmegye** az elhunyt Fráter Imre gondnok helyére Zsigo Endre szalacsi birtokos s egyházi főgondnokot választotta meg egyházmegyei gondnokának, ki buzgó egyházi érzületének és áldozatkészségének eddigie is több rendbeli elismerésre méltó jeleit adta. Melegen gratulálunk a választáshoz, s kívánunk az egyházmegye közbizalmával megtisztelt érdemes gondnokunknak erőnek lelkét, egészséget s még sok éveket, hogy egyházunk ügyei iránt tanúsított meleg érdeklődésének, a hozzá való őszinte ragaszkodásnak több-több nyilvánulása mellett az ebből származó lelki gyönyörűséget minél tovább élvezhesse!

— **Hódmező-Vásárhelyről** egy újabb nagy adományt jelez tudósítunk. Ugyanis a hétfői egyháztanács-gyűlésen tárgyalták *Oláh Ferencz* helybeli egyháztag levelét, melyben kijelenti, hogy egy az ótemplomban építendő husz változatú orgona építési költségeit magára vállalja. Az építés — a mint *Toth Sándor* újtemplomi kántor kiszámította — körülbelül 5000 forintba fog kerülni. Imé a *Kovács Ferencz* áldozócsütörtöki nemes példájának méltó gyümölcse!

— **Vettük a következő kérdést:** Magam és a lelkeszi pályán működő mindazon nagytiszteletű és tiszteletes atyámfiaiak — nem nevében, mivel senki által meg nem bizattam, hanem — érdekében azon tiszteletteljes

kérelemmel bátorkodom szerk. úr elébe járulni, hogy méltóztassék világos és félre nem érthető magyarázatát adni e kifejezésnek: „*egyházkerületi elnökség*.” Elhiszem, hogy e kérésem kissé különösen hangzik s magam sem hittem soha, hogy e kifejezés magyarázata végett máshoz kelljen fordulnom. Azonban Isten úgy akarta, hogy nemrégiben egy lelkeszi pályázatnál a választásra — egy kisebb jelentőségűnek feltüntetett indok mellett — azért nem bocsáttattam, mivel lelkeszi minősítem az illető egyházmegye nagytiszteletű esperese szerint nem az „*egyházkerületi elnökség*” által van kiállítva. Midőn az új egyházi törvények életbelépte után először pályáztam lelkeszi állomásra, kezembe véve az említett egyházi törvényeket, azok 188. §-a szerint, a melynek eleje így szól: „A minőségi fokozatot a vizsgálatok és szolgálati bizonyítványok s az esperesnek ezeket összefoglaló minősítési javaslata alapján az egyházkerületi elnökség állapítja meg és adja ki a minősítési okmányt”; — egyházmegyénk nagytiszteletű espereséhez és egyházkerületünk főtiszteletű püspökéhez folyamodtam minősítési okmányom kiállításáért s azt meg is nyertem oly alakban, hogy a minősítési adatokat bizonyítványaim alapján nagytiszteletű esperes úr állította egybe s ez összeállítást főtiszteletű püspök úr ezen záradékkal látván el: „Az egyházi törvény 188. §. értelmében e minősítést megerősítem” — számomra kegyesen kiadni méltóztatott.

E minősítéssel én egy pályázaton a választandók közül való kizárás nélkül — igaz, hogy egyházkerületünkben — már részt vettem. Azon hiszemben voltam és vagyok most is, hogy a lelkeszminősítési okmányok kiadása, megerősítése — vagy akárhogy nevezzük — kérdésében „*egyházkerületi elnökség*” alatt egyedül a főtiszteletű püspök urat kell érteni, a ki kerületi gyűlés együtt nem létének idején úgyszintén maga, elnöktársa nélkül vezeti az egyházkerület ügyeit és épen azért azt is hiszem, hogy mint a lelkeszképességi okmányok, úgy a lelkeszminősítési okmányok megerősítésére is tökéletesen elegendő a főtiszteletű püspök úr aláírása. Hogy azonban mind én, mind más, úgy abban az egyházmegyében, a hol megtörtént, mint másutt jövendőben hasonló esetektől magunkat okos elővigyázatunk által megóvhassuk, tisztelettel kérdem Tekintetes Szerkesztő urat, mint különben kerületünknek is egyik tisztviselőjét, kit, illetve kiket kell érteni „*egyházkerületi elnökség*” alatt? vagy legalább arra nézve, hogy kivel vagy kikkel kell aláírni lelkeszi minősítéseinket, ha erre a főtiszteletű püspök úr aláírása nem elegendő? S. L. — Világos, hogy a törvény 45. és 49. §-ai szerint is egyházkerületi elnökség alatt a püspököt és főgondnokot kell együtt érteni. S a kettős elnökség elve érvényesül nemcsak a gyűlések vezetésénél, hanem egyéb fontosabb főhatósági teendők végzésénél is. Másrészt azonban az is igaz, hogy a püspököt a törvény önálló hatáskörrel is felruhazza úgy a végrehajtás, mint az ellenőrzés és felügyelet tekintetében (180. §.); s a dolog természete szerint, az egyházi és iskolai közigazgatás rendes menete mindenkor a püspök önálló tevékenységét fogja igényelni, a mi nem zárja ki azt, hogy nagyfontosságú, vagy elvi jelentőségű kérdések eldöntése a főgondnokkal egyetértőleg történjék. A mi közelebbről a fenforgó kérdést illeti, a minősítési fokozat megállapítását s az okmány kiadását ugyan a törvény 188. §-a szerint az *egyházkerületi elnökségnek* kell teljesítenie; de minthogy a főgondnok rendszerint távol van ügyvezető elnöktársa, a püspök székhelyétől s a minősítési okmányokat rendszerint sürgősen kell kiszolgáltatni, a mi lehetetlenné válnék, ha az okmányt a főgondnoknak is alá kellene

írnia; s minthogy, továbbá, rendszerint egyedül a püspök van abban a helyzetben, hogy a minősítési okmány hitelességét, adatainak helyességét felülbírálhassa és ellenőrizhesse, a főgondnok aláírása pedig minden jelentőség nélkül való formaszzerűség a legtöbb esetben: ennél fogva nem tartjuk igazolhatónak ez esetben a törvény szavainak oly mereven való alkalmazását, hogy a főgondnok aláírása hiányában a püspök által meg erősített és kiadott minősítési okmány érvényessége vagy elfogadhatósága kérdésessé tétessék vagy épen megtagadjassák. Ellene szól ennek, a mint legilletékesebb helyen szerzett információink mutatja, a folytonosan követett s eddig nem kifogásolt gyakorlat is. Szerkesztő.

— Az orsz. középisk. tanáregyesületnek 1895. jul. 3—5. napjain Kassán tartandó XXIX. évi közgyűlése programját s a sokat vitatott alapszabálytervezetet közli az Orsz. Középisk. Közlöny legutóbbi száma. A közgyűlés tárgyai: július 3-ikán dr. *Bóthy Zsolt* elnök megnyitó beszéde; dr. *Szigetvári Iván* főtitkár jelentése; *Müller József* pénztárnok jelentése; az alapszabályok módosítása, előadó dr. *Alexander Bernát*; az egyesület segélyző alapjának gyarapítása, előadó *Tiber Ágost*; július 5-én: A középiskolai tanárkérdés, előadó *Balogh Péter*; a felsőbb leányiskolák tantervéről, előadó *Czigler Ignác*; tanulmányi kirándulások, előadó dr. *Gerevich Emil*; indítványok, berekesztés. Július 4-én és 6-án kirándulások lesznek Jászóra, Bankra stb.

— A középiskolai segélyalapok és segélyegyesületek ügyében felhívást intézett Wlassics miniszter az illető hatóságokhoz oly czélből, hogy a millenium idejére ott is létesítsenek ily humánus, jótékony intézményeket társadalmi úton, a hol még ilyen nem volna, minthogy azok igen üdvös működést fejtenek ki. A miniszteri felhívás szerint, 186 középiskolánk közül 129-ben van ily tanulói segélyalap vagy egyesület körülbelül *másfél-millió* vagyonnal, nem számítva az esetleges gyűjtéseket-melyekből az 1893/4. tanévben nem kevesebb, mint 248,000 frt folyt be országszerte.

— Az állam és királyi középiskolák tornatanítóinak javadalmazásáról szóló szabályzat 1895. évi 27,001 számú miniszteri rendelettel bocsátott ki, mely szerint a miniszter rendelkezése alatt álló nyolczosztályú középiskolákban működő s törvény szerint képesített önálló (rendes) tornatanítók az 1893. IV. t. cz. által megállapított X. fizetési osztályba tartoznak s fizetésük megfelelő lakpénzen kívül 800, 900 1000 frt s 100 frtos ötdéves pótlék; 18 órára kötelezhetők. Ha pedig nem rendes tornatanító, hanem más tanár tanítja, akkor jutalomdíjul vidéken a 800 frtos törzsfizetés $\frac{1}{18}$ -ad részét, a fővárosban a 900 frtos törzsfizetés $\frac{1}{18}$ -ad részét kapja az illető egy óra után, tehát 44, illetőleg 50 frtot heti óránként.

— A tanárjelöltek tervezett internátusát Wlassics miniszter a jövő tanévben már csakugyan életbe lépteti, mert a pályázatot a lakással és teljes ellátással egybekötött *15 ingyenes* helyre ki is hirdette. Felvesznek oly ifjakat, kik most fejezik be középisk. tanulmányaikat s a francia és német, továbbá a magyar, latin és görög nyelvészetet vagy a latinnal kapcsolatban a történelmet választják szaktárgyaiknak. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

— Verseny a matematikából és fizikából. Ilyet rendez a *Mathematikai és Fizikai Társulat* f. év szeptember havában Budapesten és Kolozsváron a hazai középiskolákban ez évben érettségi vizsgát tett tanulók

között. A tételeket a középiskolai tananyagból veszik, azok megfejtése külön tanulmányt nem igényel. A kidolgozásra 4 óra van engedve s bárminő segédeszközt lehet használni. Az első díj, melyet a legjobb dolgozat készítője kap, 100, a második, melyre a másik legjobb munka tarthat igényt, 50 arany korona. A versenyre szept. 8-áig a társulat titkáranál lehet jelentkezni. (Budapest VI. Bulyovszky-utca 16. *Bartonick Géza.*) Ajánljuk ifjaink figyelmébe.

— T. olvasóinkhoz. A félév végének közeledtével az előfizetés megújítására kérjük fel t. olvasóinkat. Együttal a *mult évi hátralékosokat* is kérjük, hogy végre-valahára szíveskedjenek beküldeni haladék nélkül az *első évi díjakat*. Előfizetési feltételeink az eddigiek.

TARTALOM-JEGYZÉK: Eddig és ne tovább. Illyés Endre. — A hibás törvényszövegezés. Pokoly József. — A belmissió munkái. Fekete Gyula. — Nyílt levél nagytiszteletű Eröss Lajos ev. reform. lekipásztor úrhoz. Kövendi Dénes. — Nekrológok: Gonda Balázs. — Szikszay József. — Külföldiek. — Pályázatok.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat.

A *m.-szigeti*, államilag segélyezett ev. ref. lyceumban, mint főgymnasiumban egy német nyelvi és bölcsészeti tanszék betöltendő. A tanárnak kötelessége a német nyelvet és bölcsészetet mint főtantárgyakat, s esetleg valamely más rokontárgyat tanítani, s tagjává lenni a tisztántúli ev. ref. egyházkerületi tanári nyugdíjintézetnek.

Évi fizetése, ha rendes tanár nevezetik ki 1100 frt 200 frt lakbérrel, ha pedig segédtanár 500 frt, 150 frt lakbérrel. A kinevezés joga a lyceumi Pártfogóság felterjesztésére a nagyméltóságú m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter urat illeti.

Az állomást elnyerni óhajtók — a kik a nagyméltóságú közoktatási kormányval kötött szerződésnél fogva csak ev. ref. hitvallásuak lehetnek — kérvényüket és végzett tanulmányaikról, képesítésükről és eddigi alkalmazásukról szóló bizonyítványukat *folyó évi július hó 31-éig* a lyceum felügyelő gondnokságához Máramaros-Szigetre küldjék.

M.-Szigeten, 1895. évi junius 8-án.

Szöllősy Antal,

kir. tanácsos,
lyc. felügy. gondnok.

Pályázathirdetés.

Az állam által segélyezett *hód-mező-vásárhelyi* ev. ref. főgymnasiumnál két állásra hirdetik pályázat.

1. Rendes tanári állás, a melylyel mint főtárgy a *görög és latin nyelv és irodalom* tanítása van egybekötve. Javadalma: 1200 frt törzsfizetés, 250 frt lakbér és öt ízben, tehát 500 frt-ig emelkedhető, 100 frtos ötödéves szolgálati korpótlék. E fizetést az államsegély alapján előleges évnegyedi részletekben a h.-m.-vásárhelyi ev. reform. főgymnasium pénztára szolgáltatja ki.

Megjegyeztetik, hogy tanintézetünknel 1600 és 1400 frtos törzsfizetési fokozatok is léteznek, a melyekre adandó alkalommal az alsóbb fizetésben érdemet szerzett tanárok mozdíttatnak elő.

Ha azonban a pályázat ki nem elégitő eredménye miatt esetleg helyettes tanár választatnék: ennek javadalma 800 frt leend: szintén a fentebbi módon kiszolgáltatva.

2. A második állással *torna és ifjusági játék* tanítása van egybe kötve. A vívásban és korszályázásban jártasok előnyben részesülnek. Javadalma: 800 frt évnegyedes részletekben előre kiszolgáltatva.

Mindkét állásra ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

Pályázók végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, vallásukat, életkorukat, egészségüket, eddigi szolgálataikat, nyelvismereteiket és hadkötelezettségüket igazoló folyamodványaikat és okleveleiket a főgymnasium igazgatótanácsa elnökségéhez a *folyó évi junius 26-odikáig* adják be.

A kinevezés joga az I-ső alatti rendes tanárra nézve, a fenntartó egyház kijelölése mellett a nagymélt. vallás és közoktatásügyi miniszteriumot illeti; a 2) sz. a. tornatanítói állást pedig egyenesen az egyház tölti be.

Mindkét megválasztott tanfőúr kötelezett tagja az országos nyugdintézetnek; mindkettő állomását 1895. év szept. 1-én köteles elfoglalni és pedig a görög és latin nyelv és irodalom tanszékére megválasztott tanár szakjába vágó székfoglaló értekezés előadásával.

A tornatanító végleges megerősítése azonban egy évi próba-idő után következhetik be.

Hód-Mező-Vásárhelyen, 1895. május 13.

Az ev. reform. egyház elnöksége.

Pályázat tanári állásokra.

Az államilag segélyezett *mezőturi ev. ref. főgymnasium* fenntartató testülete pályázatot hirdet 4 rendes tanári állásra és pedig:

1. Latin-magyar, esetleg classica philologia. 2. Német-magyar, esetleg német-latin. 3. Történelem-latin, esetleg más tárggyal a latin helyett. 4. Természettan-mennyiségtani rendes tanári állásokra.

Mindezen rendes tanári állásokkal 1200 frt törzsfizetés és 200 frt lakbér javadalom jár, mely összegek az ev. ref. egyház pénztárából évnegyedenként előleges egyenlő részletekben fizettetnek ki.

A miniszteri megbizottal az államsegély iránt már meg is kötött szerződés szerint 1400 és 1600 frt törzs fizetéses fokozatok is léteznek, a melyekre a korban idősebb tanárok érdem szerint promoveáltatnak a fenntartó testület által.

Az államsegély teljes összegének folyósításától számítva 500 frtig emelkedhető 100—100 frtos ötödéves korpótlékban is részesülnek a tanárok. Az eddig eltöltött évek a fokozatos előléptetéseknél beszámíttatnak.

Minthogy ez idő szerint a főgymnasiumi *igazgatói állás* üresedésben van és a jövő év folyamán ez az állás is betölteni fog, ezen körülményre a pályázók figyelme különösen is felhívatik, mert *az igazgatói állás az így kiegészített tanári karból fog az arra leghivatottabb által betölteni.* Az igazgatói állás javadalma, a jövő évben még 1200 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér és 200 frt igazgatói tiszteletdíj; az államsegély folyósítása után pedig 1600 frt törzsfizetés, 200 frt lakbér, esetleg szabad lakás a főgymn. díszes épületében és 300 frt tiszteletdíj. Ha a pályázat ki nem elégitő eredménye miatt helyettes tanár választatnék, ennek javadalma évi 800 frt leend a fent írt módon kiszolgáltatva.

Ez állásokra ev. reform. vallású egyének pályázhatnak. Pályázók végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségöket s vallásukat, életkorukat, egészségöket, eddigi szolgálataikat, nyelvösmere-töket s hadkötelezettségöket igazoló okmányaikkal felszerelt pályázati kérvényöket a főgymnasiumi igazgató-tanács elnökéhez *julius 15-ig* adják be.

A tanárok kötelezett tagjai az országos nyugdíj-intézetnek, s állomásaikat *f. évi szeptember hó 1-én* kötelesek elfoglalni.

Az elválasztott tanárok egy évi sikeres működés után állandósíttatnak.

Az ev. ref. egyház-tanács megbizásából
Mező-Tur, 1895. jun. 9.

Dr. Ádám Sándor,
főgondnok.

Lukács Dániel,

ev. ref. lelkész s ig.-tan. elnöke.